

Sumptum est: Organizatio corporis est dispositio ad receptionem animæ, & tamen corpus non habet esse organicum, nisi ab anima, ut docet S. Thomas 1.p.76.art.4.ad 1. & communiter Philosophi, cum explicant hanc definitionem animæ ab Aristotele traditam: *Anima est actus corporis organici &c.*

30. Tertium exemplum: Diaphanitas seu perspicuitas est ultima dispositio in corpore diaphano ad receptionem lucis, quæ propter definitur ab Aristotele *actus perspicuum*, & tamen talis diaphanitas à luce procedit, cùm impossibile sit aliquod corpus esse diaphanum, nisi ex participacione lucis.

31. Demum ventus intrans per fenestram in aulam, est causa efficiens apertoris fenestræ, & tamen aperto fenestræ, utpote impedimenti remoto, concurret in genere causæ dispositiva ad prædictum venti ingressum: Ergo non repugnat, sed prius connaturaliter fieri potest, ut aliquid penderit ab alio in genere causæ efficiens, & nihilominus sit prius illo in genere causæ disponens, subindeque nec quod actus contritionis & charitatis ad gratiam habitualem ultimè disponant, & nihilominus ab illa effectivè procedant: quia nimirum *causa sunt sibi invicem causa*, ut ait Philosophus 5.metaphys. & 2. physic. unde quod in uno genere est causa alterius, potest in alio genere ab illo dependere & causari, subindeque in diverso genere causæ simul esse prius & posterius. Sic materia est prior formâ in genere causæ sustentantis, & illâ posterior in genere causæ actuantis & informantis. Sic ambulatio est causa efficiens sanationis, & sanatio causa finalis ambulationis. *Sic ex parte Solis prius est illuminare quam tenebras removere: ex parte autem aeris prius est purgari à tenebris, quam consequi lumen ordine naturæ, licet utrumque sit simul*, ut ait D. Thomas h̄c art. 8.ad 1. Sic demum corruptio secundum ordinem causæ materialis dispositivæ, est prior generatione, seu introductione formæ; & tamen introductio formæ est prior alterius corruptione & expulsione, in genere causa efficiens, formalis, & finalis, ut assertit idem S. Doctor in 4. distinet. 27. quæst. 1. artic. 4.

32. Ut hæc melius percipiatur, & præcipua Adversariorum argumenta solvantur: cum Cætano, Conrado, Ferrarensi, Alvare, alijsque celebrioribus Thomistis, breviter observandum est, gratiam habitualem quæ in justificatione infunditur, posse considerari duobus modis, secundum quos duo munera diversa exercet: Primo ut est in fieri, seu infundi, & prout se tener ex parte Dei illam communicant: Secundò ut est infusa, & in facto esse, & quatenus se tener ex parte hominis illam recipientis. Primo modo gerit vices auxilij moventis, secundo habet rationem habitus & formæ permanentis, atque animam sanctificantis, ac dantis esse divinum participativæ, esse gratum Deo, & objectum congruum dilectionis ejus; & quia primum munus est propter secundum, exercet prius primum quam secundum, ordine executionis: Quare prius prioritate à quo communicatur animæ, in ratione auxilij moventis, quam in ratione habitus & formæ sanctificantis; ut communicata prius in ratione auxilij, disponat per actus contritionis & charitatis ad sui connaturali receptionem in ratione habitus. Unde D. Thomas supra relatus ait quod *per eam liberum arbitrium moveatur, & culpa remittitur*. Quibus verbis gratiam habitualem utrumque munus auxilij mo-

ventis, & formæ sanctificantis præstare, manifeste declarat.

33. Ex his præcipua Adversariorum argumenta sponte liquefunt, & in sumum & auram resolvuntur. Objicit enim primò Suarez: Si actus charitatis & contritionis in instanti justificationis sint à gratia, præsupponunt eam existentem (cum causa efficiens cauerit ut existens) ac proinde ut unitam animæ; cum gratia sit accidentis, & existentia accidentis sit inexistencia seu inherenter: Ergo non possunt animam disponere ad receptionem ejus in subiecto.

Sed facile responderetur ex dictis, distinguendo Antecedens: præsupponunt eam ut existentem & unitam animæ, in ratione auxilij moventis, concedo Antecedens. In ratione habitus & formæ sanctificantis, nego Antecedens, & consequentiam. Potest enim gratia habitualis, prius naturâ uniri animæ, per modum auxilij moventis, ut illam ultimè præpare ac disponat per actus contritionis & charitatis, ad recipiendos effectus formales quos tribuit, ut habet rationem habitus & formæ sanctificantis.

34. Objicit secundò: Gratia habitualis infunditur homini, quia est contritus: At si contritio eliceretur ab habitu gratiae, hæc causalis non esset vera, sed portus ista: id est homo converitur, quia ipsi infunditur habitus gratiae: Ergo contritio per quam homo ad justificationem ultimè disponitur, non procedit ab habitu gratiae, sed ab auxilio actuali, per modum trahentis collato.

Respondeo, concessa Majori, negando Minorum; cùm enim gratia habitualis exerceat munus auxilij moventis, & formæ sanctificantis, utraque causalis est vera: prima quidem, intellecta de gratia, ut habet rationem habitus & formæ sanctificantis; secunda vero, intellecta de eadem gratia, ut gerit vices auxilij. Sicut in ordine naturali ista causæ sunt veræ, in diverso genere causæ: fenestra aperitur, quia ventus aulam ingreditur; ventus aulam ingreditur, quia fenestra aperitur. Anima unitur corpori, quia est organicum: corpus organicum est, quia anima ei unitur, & ipsum informat. Corpus recipit lucem, quia est diaphanum, & est diaphanum, quia recipit lucem. Aer illuminatur, quia purgatur à tenebris, & purgatur à tenebris, quia illuminatur. Causa enim, ut supra dicemus, sunt sibi invicem causæ, unde quod causat aliquid in uno genere causa, ab illo causati & dependere potest in alio genere.

35. Objicit tertio quidam Recentior: Homo per visionem & ambulationem non potest seipsum disponere ad habendos oculos, vel pedes, quia tales actiones effectivè procedunt à potentia visuali, & progressiva. Calor etiam quamvis possit esse ultima dispositio ad formam ignis, non tamen calidatio, quia à tali forma effectivè producitur: Ergo similiter, si actus contritionis & charitatis, à gratia habituali effectivè procedant, non poterunt ad ipsam disponere; vel si ad eam disponant, ab ipsa procedere non poterunt.

Respondeo, concessa Antecedente, negando consequentiam & paritatem: Ratio autem dispensitatis est, quia visio & ambulatio, cùm sint actiones successiva, non possunt fieri in instanti; unde præsupponunt in homine potentiam progressivam & visivam, non solum prioritate naturæ, & instanti à quo, sed etiam prioritate temporis & existentie, seu instantis in quo: quare cùm ultima dispositio ad aliquam formam, eam comitetur, &

sit in subiecto in eodem instanti quo forma in ipso recipitur, implicat quod homo per visionem & deambulationem seipsum disponat ad habendos oculos & pedes, & idem est de calefactione respectu ignis, cùm illa pariter sit actio successiva & non instantanea. E contra vero, cùm actus contritionis & charitatis sint actiones instantaneæ, & non successivæ, elicuntur ab homine in eodem instanti justificationis, in quo gratia infunditur, eamque prioritate solum naturæ præcedunt; ideoque licet ab ipsa effectivè procedant, possunt tamen ad illam disponere, non ad modum dispositionis antecedentis, sed concomitantis, sicut calor ut octo disponit ad formam ignis, à qua proficit, ut ait D. Thomas supra relatus.

36. Objicunt insuper Adversarij aliqua D. Thomæ testimonia, quæ videntur adversari nostræ sententiae. Nam S. Doctor 1.p. qu.62. art.2. ad 3, dicit quod ad conversionem per quam aliquis se preparat ad gratiam habendam, non exigitur aliqua habitualis gratia, sed operatio Dei ad se animam convertentem. Et in hac parte quæst. 109.art.6. ait, quod ad hoc quod preparat se homo ad susceptionem doni gratiae habitualis, non oportet præsupponere aliquod donum habituale in anima, quia sic procederetur in infinitum, sed oportet præsupponi aliquod auxilium gratuitum Dei interius animam moventis.

Verum ad hæc facile responderetur; D. Thomam, his & similibus locis, solum intendere, ad conversionem quæ aliquis se preparat ad gratiam habendam, non requiri aliam habitualem gratiam, seu donum habituale, distinctum à gratia sanctificante, quæ in instanti justificationis infunditur, alias daretur processus in infinitum; sed sufficere talem gratiam quæ prout infunditur, gerit vices auxilij moventis, subindeque Dei motio, vel Dei moventis auxilium, appellari potest. Unde locis supra relatis ait quod per eam liberum arbitrium moveatur, & culpa remittitur. Et quod ipsa Dei motio, est gratia infusionis. Quo nihil clarius & expressius in favorem nostra sententia dici potest. Et hæc sufficiente de justificatione peccatoris, quæ à D. Chrysologo serm. 72. *Sacramentum pavoris Sanctorum* appellatur. Unde serm. 68. mirabundus exclamat: *Stupent Angeli, miratur celum, patet terra, caro non fert, auditus non capit, non attingit mens, tota sustinere non potest creatura, asimile non sufficit, credere pertimescit.*

CAPUT XVI.

De merito justi, quod est tertius gratia habitualis effectus.

1. Hominem ex gratia seu per gratiam operando, posse verè & propriè, seu de digno, aliquid à Deo promereri, constat ex varijs Scripturarum locis, quibus asseritur operibus justorum respondere mercedem apud Deum, & gloriam dari à Deo ut iusto judice, & tanquam coronam justitia. Et in hoc Deus honori nostro non parum perfecto consuluit, nam ut eleganter ait Cassiodorus: *Parum laudis habet virtutum corona, qua ex labore non descendit; potest quidem habere palmarum, sed non habet gloriam. Hoc est magnarum ratio virtutum, ut quanto plus homo laborat, tanto plus meritis acquirat.* Neque per iustorum merita, Christi meritis derogatur, ut gariunt Novatores, sed po-

tius ea magis attolluntur & amplificantur; cùm maxima gloria sit, quod Christus non solum potuerit pro se mereri, sed etiam suis meritis, nobis vim ad merendum obtinere: Sicut quod causæ naturales possint aliquid efficere, non derogat infinite potentia & efficientia Dei, sed potius illius virtutem ostendit, quatenus non solum virtutem efficiendi habet, sed etiam potest alios efficienes servatā sibi nihilominus semper propriā excellentiā primā & universalissimā causā. Hoc præmissō, duo præcipue hīc discutienda & explianda sunt, nimirum quæ conditions ad meritum requirantur, & quanam homo possit sibi, vel alijs, de condigno vel de congruo promereri?

§. I.

De conditionibus ad merendum requisitis.

2. Sex requiruntur conditions ad merendum, tres se tenent ex parte actus meritorij, duæ ex parte hominis merentis, & ultima ex parte Dei præmiantis, de quibus hīc breviter agendum est.

Tres conditions ex parte actus meritorij requisita.

3. Vt actus sit meritorius in primis debet esse liber, non solum libertate à coactione, sed etiam à necessitate, ut definit Innocentius X. in sua constitutione, & expressè docet D. Thomas quæst. 6. de malo art. unico, ubi ait quod opinio aliquorum qui posuerunt quod voluntas hominis ex necessitate movetur ad aliquid eligendum, quamvis ad id non cogatur, est heretica, tollit enim rationem meriti & demeriti ab humanis actibus; non enim videtur esse meritorium, quod aliquis sic ex necessitate agit, quod vitare non posse. Ratio etiam id suadet, nam esse meritorium vel demeritorium, est proprietas quedam actus humani: Sed actus purè spontanei, & à sola coactione, non vero à necessitate immunes, non sunt propriæ humani: Ergo nec meritorij vel demeritorij. Major patet, Minor probatur. Illæ actions propriæ humana dicuntur, que ex voluntate deliberata procedunt, ut ait S. Doctor in hac parte supra qu. 1.art. 1. Sed actus purè spontanei, non procedunt à voluntate deliberata, id est ex deliberatione rationis, & electione voluntatis, ut patet in amore beatifico, & volitione boni in communi: Ergo actus humani propriæ dici non possunt. Argumenta quæ in contrarium fieri solent, in Tractatu de voluntario & involuntario cap. 4. §. 2. proposita & soluta sunt.

Secundò, ut actus sit meritorius apud Deum, debet esse moraliter bonus, quia opus malum non est dignum præmio, sed poena: opus vero indifferens, vel nullum est in individuo, juxta communiorum & probabiliorum sententiam; vel si opus indifferens in individuo admittatur, non est cur potius præmio quam poena dignum sit; nam si non meretur poenam, quia caret malitia, etiam non meretur præmium, quia caret bonitate morali.

Tertiò, ut opus sit meritorium, debet fieri in obsequium alterius, illius scilicet, qui mercedem sive præmium redditurus est: Cùm enim meritum respiciat retributionem, oportet ut retributio expectetur & debeatur à persona determinata; quod enim à nullo debetur, à nullo jure aliquo exigitur: Sed non debetur merces ab aliqua persona, nec ab ea jure exigi potest, nisi actio ad ipsam dirigatur, & in ejus obsequium cedat: Ergo ut opus sit me-

titorium, debet fieri in obsequium alterius, & cedere in bonum, utilitatem, vel honorem illius qui mercedem sive præmium redditurus est.

Dua conditiones, ex parte personæ merentis necessariae.

4. Prima est status gratiæ, hoc enim supponit Tridentinum sess. 6. cap. 16. &c. can. 32. & colligitur ex Scriptura Joan. 15. *Sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me maneritis.* nempè per fidem & charitatem, ut SS. Patres & Scripturæ interpres, passim exponunt. Ratio autem est, quia ad meritum condignum vitæ æternæ, non solum opus, sed etiam persona debet esse isti fini proportionata, subindeque ad ordinem divinum; & statum amicitiæ & filiationis divinæ, per gratiam sanctificantem elevata.

Altera est status vitæ, ut ex varijs Scripturæ testimonijs aperte colligitur. Dicitur enim Eccli. 9. *Mortui non habent ultra mercedem.* Et cap. 11. *Vbi ceciderit lignum, ibi manebit.* Ubi per easum ligni, mors hominis designatur, & per ejus immobilitatem & permanentiam, meritum vel demeritum hominis in alia vita non augeri vel minuvi declaratur. Unde Apostolus ad Galat. 6. *Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes.* Et Ecclesiastes cap. 9. *Quodcumque (inquit) facere potest manus tua, instanter operare.* Quia (ut ait Hieronimus in cap. 6. 1. ad Corinth.) *Tempus sementis est præsens vita, cum transferri, operandi tempus auferatur.* Deum ipse Christus Joan. 9. de se dicebat: *Me operari opera ejus qui misit me, donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari.* Ubi per diem, tempus præsentis vitæ intelligitur; per noctem vero mors, seu status post mortem, in quo nemo potest meritorie operari. Unde Origenes homil. 3. in Psal. 36. *Dominus Salvator ait, veniet nox quando nemo potest operari,* & hoc dicit de illo tempore quo unusquisque pro malis suis recipiat poenas. Tunc ergo dicit mortem illam futuram, cum jam nemo potest operari aliquid, sed unusquisque tunc pascitur ex operibus suis que hic positus operatus est. *Cum ergo nox fuerit: nemo operatur.* In illo tempore male, cum peccatores supplicijs affliguntur, erit sine dubio famæ his qui nullos fructus boni operis collegantur. In illo autem famis tempore saturabuntur justi, ex fructibus scilicet justitiae sua. Sicut enim in deserto sex diebus colligebant manna, in sexta autem die, non unius diei modum, sed quantum sufficeret ad crastinum colligebant, & unusquisque edebat in die sabbati qua collegerat in die sexta: ita etiam nunc, velut sexta quedam dies putanda est Domini nostri Iesu Christi adventus, & tempus hoc dispensacionis ejus, quam passione sua hoc in faculo procuravit. Et idcirco dum in die sexta sumus, colligamus manna dupliciter, ut sufficiere nobis possit, dum adveniret vera sabbati observatio populo Dei. Si enim non collegerimus duplices cibos, qui nobis & in praesenti saculo sufficient & in futuro, in diebus famis non saturabimur.

5. Hujus conditionis nullam aliam existimo assignari posse rationem, quam divinam voluntatem, qua dispositus & ordinavit dare præmium operibus vitæ, non autem illis quæ sunt post mortem. Valde tamen consentaneæ ad naturam hominis, præfixus est terminus vitæ in puncto mortis, & dissolutionis animæ à corpore; connaturale enim est animæ humanæ, ut mediante corpore suam perfectionem acquirat, & in illo plures habeat occasiones merendi & pugnandi pro bravio beatitudinis comparando. Congruum etiam est, ut creatura in-

tellectuales per fidem ad visionem perveniant, & prius intellectum Deo submittant, quam ad illum videndum eleventur.

Quid verò dicendum sit de Enoch, & Elia, in paradiſo terrestri degentibus, & Antichristum quem debellaruri & extincturi sunt præstolantibus, utrum mereantur necne? problema est utramque probabile, alijs affirmantibus, alijs negantibus. Unum ex his duobus necessariò dicendum existimo, nempè vel illos sanctos viros, ab eo tempore quo in paradiſum terrestrem translati sunt, non mereri; quia licet mortales sint, non sunt tamen conditionibus mortalitatis subjecti, sicut alij homines, qui lege & modo communii in corpore mortali vivunt; subindeque nec sunt propriæ viatores, nec comprehensores, sed veluti *æternitatis candidati*, ut loquitur Tertullianus libro de resurrectione carnis. Vel si ab eo tempore mereantur, eorumque meritum duret usque ad illorum mortem, quam pro Christo in fine mundi patientur, eos tunc in gratia & charitate æquatuor Apostolos, ipsumque Joannem Baptistam, subindeque in gloria & beatitudine pares illis futuros. Nec mirum, cum illi futuri sint secundi Christi adventus precursores, Apostoli, nec non Martyres ejus glorioſi, qui (ur ait idem Tertullianus) *Anti-bristum sanguine suo extinguit.* Quid horum probabilius & verosimilius sit, prudens Lector judicabit.

Condito ad meritum ex parte Dei requisita nempè ordinatio operis ad præmium.

6. Ratio est primò, quia Deus non est capax aliquid obligationis erga creaturam, nisi ex ordinatione sua, ut docent D. Augustin. in Psal. 83. his verbis: *Debitorem Dominus ipse fecit se, non accipiendo, sed promittendo;* & S. Thomas h̄c qu. 114. art. 1. ad 3. ubi ait: *Deus non efficit simpliciter debitor nobis, sed sibi ipse, in quantum debitum est, ut sua ordinatio impleatur:* Ergo ut actio hominis erga Deum inducat aliquod jus retribuendi præmium, indiget Dei ordinatione. Unde idem S. Doctor in corp. ejusdem articuli sic ait: *Meritum hominis apud Deum esse non potest, nisi secundum presuppositionem divinae ordinationis.*

Secundò, cum opera nostra sint pluribus titulis Deo debita, si Deus ea non ordinaret ad præmium, nullum homo posset jus habere ad illud, nec per consequens infallibiliter illud assequi; posset enim Deus opera nostra acceptare pro aliis titulis sibi debitibus, puta pro titulo creationis, vel supremi dominij quod habet in omnes creaturas: Ergo ut homo possit apud Deum mereri aliquod præmium, & infallibiliter illud assequi, necesse est ut Deus ad illud ordinet opera ejus. Cujus etiam signum est, quod opera justorum in purgatorio existentium, & liberi Beatorum actus, quamvis à charitate profecti, nihil tamen apud Deum merentur, quia licet interno valore non careant, ea tamen ad præmium Deus non ordinavit.

§. II.

Retributio præmij pro meritis in Deo, non est actus gratitudinis, aut fidelitatis, sed stricta justitia; non commutativa, sed distributiva.

7. Prima pars hujus assertionis probatur primo ex illo Apostoli 2. ad Timoth. 4. *Represa est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus judex.* Ex quibus verbis hoc potest argumentum deduci: *Quod datur ut corona justitiae,*

stitiae, & à Deo ut justo judece, tribuitur ex justitia, non verò ex gratitudine solum aut fidelitate: Sed ex Apostolo vita æterna datur à Deo ut corona justitiae, & ab illo ut justo judece confertur: Ergo datur ex justitia, non v. d. ex gratitudine solum, aut fidelitate. Unde D. Thomas ibidem leet. 2. verba illa Apostoli expendens, sic ait: *Corona justitiae dicitur, quia eam Deus ex sua justitia rededit.* Et Augustinus tract. 3. in Joan. *Iam debitum flagitat (inquit) jam debitum exigit. Ut ante suscipere gratiam, misericordem patrem opus habebat, ut præmium gratia justum judicem.*

Confirmatur ex eodem Apostolo ad Hebreos 6. dicente: *Non est iustus Deus ut oblitus aut operis vestri: At si ex sola fidelitate mercedem operibus meritorij debitam retribueret, si eam denegaret, non deberet dici iustus, sed infidelis: Ergo non ex fidelitate, sed ex justitia, Deus reddit præmium meritis nostris.* Unde Augustinus de natura & gratia cap. 2. *Non est iustus Deus, ut iustos fraudet mercede iustitiae.* Et lib. 4. contra Julian. cap. 3. *Deus ipse (quod abit) non erit iustus, si ad ejus regnum verus non admittitur iustus, cum & ipsum ejus regnum iustitia sit.*

8. Probarat secundò eadem pars hac ratione: Licet id quod est debitum merito, possit redditi ex fidelitate, si sit præmissum; aut ex gratitudine, si derur in recognitionem beneficij recepti; quatenus tamen est debitum merito ut tali, tanquam præmium scilicet, corona, & merces formaliter, non redditur ex fidelitate, aut gratitudine; tum quia neutra ex illis virtutibus hanc rationem formaliter respicit; tum etiam, quia si quod redditur ex fidelitate esset præmium & corona, sequeretur quod incarnationis, quæ ex fidelitate præmissionum divinarum fuit data antiquis Patribus, & remissio peccatorum, quæ peccatori se convertent datur ex fidelitate divinae præmissionis, his verbis Zacher. 1. expressæ: *Convertimini ad me; & ego convertar ad vos, effient præmium, merces, & corona justitiae;* quod tamen dici nequit, cum utraque sit purè gratuita, & non possit cadere sub merito, saltem de condigno, ut de infusione primæ gratiæ in fra patebit. Similiter si quod datur ex gratitudine præmium esset, munera quæ in gratiarum actionem Deo offerimus, haberent rationem præmij & coronæ, quod etiam absurdum est: Ergo quod est debitum ex merito, quatenus tali, non nisi ex justitia redditur.

Confirmatur: Ex præmissione acceptata sub conditione operis æqualis, oritur obligatio ex vera justitia, ut patet in obligatione redendi denarium, conventione facta cum operarijs, sub conditione laborandi in vinea. Unde cum Deus promiserit iustis vitam æternam, sub conditione bonorum operum, quæ ratione gratiæ & charitatis à qua procedunt, habent æqualitatem seu proportionem cum vita æterna, ut §. sequenti patet; Supposito tali pacto seu præmissione, oritur in Deo obligatio strictæ justitiae, ad remunerandum bona opera justorum, ex gratia & charitate procedentia.

Quod verò talis justitia non sit commutativa, sed distributiva, constat ex dictis in Tractatu de voluntate Dei cap. 5. §. 3. ubi ostendimus in Deo non dari erga homines justitiam commutativam, sed tantum distributivam, & varias quæ inter utramque reperiuntur differentias, ibidem expostum. Unde brevitatè studentes, ad hunc locum Lectorem remittimus, ne eadem hinc iniuster repetamus.

9. Objicies primò contra primam partem assertionis: Tridentinum sess. 6. cap. 16. sic habet: *In sacrificatis hominibus, & bene operantibus, proponenda est vita æterna, tanquam gratia misericorditer promissa: Sed quod datur ex vera & stricta justitia, gratia nomine appellari nequit: Ergo vita æterna operibus bonis & meritorij, non tribuitur à Deo ex vera & stricta justitia, sed tantum ex fidelitate vel gratitudine.*

Respondeo vitam æternam appellari gratiam, vel quia ortum habet ex summa gratia, gratia scilicet Dei predestinatione; vel dicitur gratia in radice, quia prima gratia sanctificans, quæ est principium & radix meriti vita æterna, gratia & misericorditer datur. Non intendit tamen Concilium, negare quod vita æterna detur ex justitia, quatenus est merces bonorum operum, sed id expressè ibidem assert subdens: *& tanquam merces ex ipsis Dei promissione, bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda: hic est enim illa corona justitiae, quam post suum certamen & cursum, repositam sibi esse aiebat Apostolus, à justo iudice sibi reddendam.* Idem colligitur ex Araucano 2. cap. 18. dicente: *Debetur merces bonis operibus, si sunt, sed gratia quæ non debetur, præcedit ut fiant.* Id etiam eleganter exprefit D. Prosper 2. de vocat. Gentium cap. 1. his verbis: *Datur unicuique gratia sine merito, unde tendat ad meritum; & datur ante ullum laborem, unde quisque mercedem accipiat secundum suum laborem.*

10. Objicies secundò: Merito non est debitum præmium ex justitia: Ergo redditio præmij non est in Deo actus justitiae. Consequentia patet, Antecedens probatur. Si meritis hominum præmium vita æterna esset debitum ex justitia, sequeretur quod si Deus merita nostra non remuneraret, faceret nobis injuriam: Sed hoc non est dicendum, cum enim sit dominus absolutus omnium, nihil adiunxit non suum, & per consequens nulli facit injuriam. Unde Augustinus super Psalm. 70. *Quis ei dicerebat quid fecisti, si dannaret iustum, Quanta ergo misericordia ut iustus faceret iustum?* Ergo merito non est debitum præmium ex justitia.

Respondeo negando Antecedens, intellectum de merito de condigno, ut debet intelligi, & ad illius probationem dico, quod si præmium vita æterna esset debitum iustis ex justitia commutativa, Deus faceret nobis injuriam, si merita nostra non remuneraret; secùs verò si sit debitum ex justitia distributiva, quia debitum justitiae distributivæ non nascitur ex jure alterius erga distibuentem, sicut debitum justitiae commutativa, sed ex naturali rectitudine, & ipsa legi æquitatis, quæ tenetur distributor commensurare præmium meritis, illudque juxta proportionem dignitatis vel laboris uniuscujusque distributorum. Unde malus distributor non facit propriæ injuriam illi cui non dat præmium æquale merito, sed reipublicæ cuius est minister, vel legi & æquitati naturali quam violat, ut loco citato Tractatus de voluntate Dei, fusius declaravimus, ubi etiam solvimus objectiones quæ contra secundam partem nostræ assertioñis fieri solent. Unde superest solum hic explicandum, quid homo de condigno vel de congno prometri possit?